

Zackenberg ved vintertide

»Forskerfotograf« skaber med ny fotobog enestående billedfortællinger om livet i Nationalparken

Et billede kan sige mere end tusinder af ord.

Det gamle mundheld melder sig hurtigt med fornyet kraft, når man sidder med polarforskeren Mads Forchhammers netop udkomne pragtværk »Zackenberg on the Edge of Winter«, udgivet af Aarhus Universitetsforlag.

Bogen skildrer livet på og omkring Zackenberg Forskningsstation højt oppe i Nationalparken i Nordøstgrønland - fastholdt med en stædighed, ydmyghed, indlevelse, hengivenhed og professionalisme, der vil sikre værket en unik udbredelse blandt alverdens polarforskere.

Men alle andre, der blot mere alment er fascineret af livet i ødemarken, kan heldigvis nu med bogen i hånden se med hjemme fra lænestolen og derved blive delagtiggjort i livet på steder, som kun meget få har adgang til at besøge, uanset om de er bosat i Grønland, i andre polarregioner eller blot for en stund er turister i Arktis.

Nationalparken er verdens største - af omfang omtrent som Tyskland og Frankrig tilsammen. Ganske få krydstogtturister kan opleve de dybe fjorde et par sommermåneder. Ellers er Nationalparken forbeholdt de professionelle, altså polarforskerne og Siriuspatruljen.

Grønland skal passe godt på sin nationalpark. Dens lige findes ikke. Og så fint fortolker bogens sort-hvide billeder livet her, at man af billederne let hensættes i akkurat selvsamme stemning, som kan gribe den besøgende inde i parken: Her tror man sig, sted efter sted, at kunne være det første menneske nogensinde!

Men sådan forholder det sig naturligvis ikke. Stednavne og ruiner af forladte bopladser viser i mere nøgtern tale, at inuit har været her, længe før den moderne polarforskning holdt sit indtog i parken.

En ny tidsalders polarforskere kan heldigvis ikke blot respektere fortiden, men også fortolke den på nye måder. Livet i Arktis for både planter, dyr og mennesker er kommet under forskernes lup i et forsøg på at aftvinge naturen ny viden om livet her på eksistensmulighedernes yderste grænser.

Zackenberg Forskningsstation har med sin beliggenhed og sin bemanding af forskere med en endog meget forskelligartet videnskabelig baggrund mulighed for at give os ny værdifuld viden, som ville være vanskelig at erhverve andre steder i Arktis. Jeg har da også truffet selv garvede polarforskere, der ville give deres højre arm for muligheden for et ophold i Zackenberg!

Mads Forchhammers fotografiske fortælling om Zackenberg og Arktis ved vintertide åbner sindet for vinteren - for med

Knud Rasmussens ord: »Den, der ikke elsker vinteren, har aldrig oplevet den.«

Nu kan den altså i kraft af bogen også opleves hjemme i den trygge dagligstue. For en oplevelse er det at følge Forchhammers vintereventyr i Zackenberg. Han tager os med på en fotografisk oplevelsesrejse ind i en verden, som kun inuit og samer har præcise ord for. Akkurat her gør de sort-hvide fotografier os til medvidere om en verden, som ellers ville være lukket for os.

Bogen er den fine - men sjældne - blanding af videnskab og kunst, hvor man som læser ikke altid ved - og måske i virkeligheden heller ikke altid ønsker at vide - hvor videnskaben hører op, og hvor kunsten tager over.

I akkurat dette grænseland er det godt at færdes med Forchhammer som fotografisk rejsefører med mange arktiske spidskompetencer. Han beriger os med nye indsigter i de dramatisk ændrede livsvilkår for alle skabninger højt mod nord, og bringer os derved i virkeligheden i arktisk indsigt og forståelse langt videre end til det Zackenberg, hans bog geografisk er afgrænset til.

Værket er den fortættede beretning om to vinterophold i Zackenberg, bevidst af Forchhammer holdt i en stringent dokumentarisk form, men alligevel i kraft af billedernes egen fortællekraft pludselig meget mere end dette: I virkeligheden intet mindre end fotosafari med hele det højarktiske Grønland i sindet.

Den første vinterrejse fandt sted i marts 2008. Det var første gang, siden Zackenberg Forskningsstation blev oprettet i 1995, at der var mulighed for at studere, hvad der skete i de højarktiske økosystemer i den sene vinter. De første overvågningsprogrammer i Zackenberg havde afsløret, at det netop er forholdene på dette tidspunkt, der bestemmer, hvorledes arterne trives i sommerperioden.

Derfor den første vinterrejse så højt mod nord. Den blev efterfulgt et par år senere af en anden og langt større vinter ekspedition som led i et mere omfattende forskningsprogram, iværksat ved det nyoprettede Arktisk Forskningscenter ved Aarhus Universitet. Målet var systematisk at afsløre økologiske og geofysiske hemmeligheder, som den sene vinter kun kunne fravristes af en ny og bredere sammensat forskergruppe.

Det er disse to pionergrupper vintereophold i Zackenberg, som bogen skildrer, langt mere i billedfortællinger end i tekst, men altid i et fint samspil, hvadenten det handler om hverdagen på forskningsstationen eller om feltrejser under ekstremt barske vilkår. Her berettes om at save sig igennem to meter tyk is for at søsætte en undervandsrobot og om farefulde rejser på gletsjerne for at studere isens lagdelinger, bevægelser og strukturer - samt rutinerne, når der i isnende kulde skal indsamles hare- og moskusokselort.

Rejsen til Zackenberg sker naturligvis med en Twin Otter. Her afslører forfat-

teren i et særskilt kapitel en sand for-kærlighed for dette fly helt uden bekvemmeligheder. Givetvis deles følelserne af enhver, der har rejst med det: Flyet åbner ødemarken! Det er adgangsbilletten til eventyret! For det kan starte og lande, blot der er et par hjulspor eller lidt jævnet grus et sted i terrænet. Billederne fra flyet er unikke, og jeg må tilstå: Jeg har tilbragt en uge med en Twin Otter akkurat rundt i og over Nordøstgrønland, og de billeder, Forchhammer bringer i bogen, sender straks tanker på rejse i tid og rum. Ja, selv den særegne duft fra fire-benede medpassagerer, Siriuspatruljens slædehunde, stiger pludselig op fra bogside-derne...

Forchhammer kalder beskedent sig selv for en livslang passioneret amatør-fotograf. Det er en underdrivelse af arktiske dimensioner! Men om han vil benævne sig »fotograferende forsker« eller »forskende fotograf« spiller egentlig ingen rolle. Han er lige professionel i begge roller.

Mads Forchhammer er i sit akademiske liv blevet professor ved Danmarks Miljøundersøgelser ved Aarhus Universitet. Han har blandt andet redigeret bogen »Naturen og klimaændringerne i Nordøstgrønland«, udsendt af Aarhus Universitetsforlag i 2009. Men hans »grønlandsliv« går langt længere tilbage. Han begyndte sin arktiske karriere som radiosonde-assistent på vejrstation Danmarkshavn, hvor han overvintrede tre gange 1985-1988. Efterfølgende har han arbejdet som biolog i Arktis og været med i udviklingen af Forskningsstation Zackenberg siden dens oprettelse.

Vist er det spændende her at være på feltarbejde med klimaforskerne - faktisk så spændende, at Forchhammer meget gerne må bringe os flere og mere udførlige fortællinger fra Zackenberg. Jeg ved, at de er der! For jeg har sjældent mødt så engagerede og så fortælleivrige forskere, som da jeg i 2005 for Danmarks Journalisthøjskole og Danmarks Radio besøgte Zackenberg. Spørgsmålet var: Hvad gør Grønland ved forskerne? Svaret faldt hurtigt og præcist: Grønland fremmer trangen til at fortælle gode historier! Forchhammers nyeste bog viser, at formuleringen også har gyldighed, når det er kameraet, der er fortælleren.

Tilmed lader en række stærkt vinterlige portrætfotografier af polarforskere i Zackenberg os ane, at der måske mentalt ikke altid behøver at være den helt store forskel mellem dem og forfatteren Jørgen Riels formelt set rene fiktionsportrætter af mennesker i Nordøstgrønland.

Fangstmændenes dramatiske fortællinger er ganske vist nu afløst af forskernes mere nøgterne fortællinger. Men det er dog stadig den utæmmede natur og menneskets forsøg på at navigere i den, der leverer de mest fængslende fortællinger.

Den dygtige forsker og den ferme fiktionist kan sagtens mødes i udnyttelsen af fortællingens muligheder for at skabe en god historie. Jeg har tidligere set det

Erik Lund tusagassioortuuvooq atuak-kiortuullunilu 1954-imiilli apeqquiti-nik Kalaallit Nunaannut nunanullu avannarlernut tunngasunik suliaqar-simasoq.

Erik Lund er journalist og forfatter og har arbejdet med grønlandske og nordiske spørgsmål siden 1954.

på Ella Ø. Nu sker det også i Zackenberg. Forskningen har ganske vist her den selvfølgeligste førsteprioritet. Men fortællingen er bestemt ikke glem!

Det er akkurat dette, Grønland gør ved forskerne - og mange andre besøgende:

Grønland fremmer trangen til at fortælle gode historier - ofte tillige talentet til at fortælle dem!

Det har Aarhus Universitetsforlag dygtigt udnyttet til at udsende dette storværk, der sætter både Arktisk Forskningscenter i Aarhus og Zackenberg Forskningsstation i Nordøstgrønland højt på listen over forsknings- og uddannelsesinstitutioner med ambition om at levere velfortalt viden også til andre end forskerne selv.

Mads G. Forchhammer: Zackenberg on the Age of Winter. Stort format, rigt illustreret, indbundet.

176 sider. Aarhus Universitetsforlag 2013. 249,95 kr. ISBN 978 87 7124 097 9

PAASISAT · FAKTA

Mads G. Forchhammer: Zackenberg on the Age of Winter. Atuagaq angisoq, assitaqarluortoq, ungaluligaq. Quppernerit 176-it. Aarhus Universitetsforlag 2013. 249,95 kr. ISBN 978 87 7124 097 9

PAASISAT · FAKTA